

Hørings svar på statsbudsjett 2021 for Justiskomiteen

Vi står på trappene til vår tids viktigste sosialpolitiske reform, rusreformen, der Stortinget har bedt om at regjeringen går fra straff til hjelp – fra justis til helse. Norsk straffegjennomføring skal være rehabiliterende. Samtidig som vi går fra justis til helse, så må det mer helse inn i justis.

Omfattende problemer

Etter rusreformen vil ikke lenger bruk- og besittelsessaker straffeforfølges, men det vil fortsatt være mange straffesaker der narkotikaovertrедelser er involvert. I 2016 utgjorde disse en fjerdedel av alle sakene.

Så mange som 45% av innsatte har behandlingsbehov for sin rusavhengighet. Personer som er dømt for narkotikaovertrедelser har høyere tilbakefallsfare sammenlignet med andre kategorier straffedømte. Overdosedødsfall er den vanligste dødsårsaken med 85 % av tilfellene første uken etter løslatelse.

Rusmestringsenheter: et marginalt tilbud

Mellom 2007 og 2012 ble det etablert 13 rusmestringsenheter. I tillegg har det blitt etablert 3 nye stifinnerenheter i forbindelse med Opptrappingsplanen for rusfeltet.

Mens det var 447 søkere til disse plassene i 2018, fikk 227 av disse plass.

Tar vi utgangspunkt i ovenfor nevnte tall der 45 % av innsatte i norske fengsler har behandlingstrengende rusproblem, så vil ca. 1600 fanger til enhver tid være i rusmestringsenhetenes målgruppe. Da skjønner vi at dette betyr at innsattes rusproblemer løses i svært liten grad gjennom dagens rusmestringsenheter og stifinnerenheter.

Soning i rusinstitusjon eller Narkotikaprogram med domstolskontroll

Det har vært en betydelig nedgang i antall personer som soner i institusjon etter straffegjennomføringslovens §12. I 2016 omfattet ordningen 650 personer, i 2017 var antallet halvert til 329 personer. Nedgangen skyldes trolig veksten i antall dommer til narkotikaprogram med domstolskontroll (ND).

Samtidig som ND har sammenlignbart resultat som gjennomsnittlig resultat fra annen type rusbehandling, har ND positive effekter på integrering av tjenester. En utfordring vi ser er at vurdering av egnethet for ND er en omfattende prosess som har som hensikt å selektere personer som har gode forutsetninger for å lykkes med endring og å oppnå et funksjonsnivå som gjør tilbakeføring til samfunnet mulig.

Styrk tiltakene

Oppsummert kan vi si at behandlingstilbudet til straffedømte rusavhengige er så underprioritert at vi anser dette som et menneskerettsproblem for en ikke ubetydelig stor gruppe som ikke har tilstrekkelige forutsetninger for å oppnå god fysisk og psykisk helse.

Nå som regjeringen vil gjennomføre en rusreform som vil være et viktig skritt i retning av en mer sosial ruspolitikk der sårbare mennesker systematisk forskjellsbehandles og begrenses i samfunnsdeltakelsen, ber vi justiskomiteen prioritere helsesituasjonen til personer med rus- og psykisk helseutfordringer som ikke får det rehabiliterende tilbudet de skal ha, og som de har rett til, i norsk kriminalomsorg.

Kenneth Arctander Johansen
Daglig leder, RIO

